

Oslo 30. april 2021

HØRINGSSVAR FRA KULTURHISTORISK MUSEUM

Masterplan for UiOs eiendommer 2021

KHM takker for muligheten til å kommentere på utkastet til reviderte masterplan for UiOs eiendommer, 2021 (heretter Masterplanen).

KHMs overordnede inntrykk av Masterplanen er meget positiv. Planen er i all hovedsak godt forankret i sentrale styringsdokumenter og i UiOs Strategi 2030. KHM er også tilfreds med den plass universitetsmuseene har fått i planen og vi kan langt på vei slutte oss til de tiltak og prioriteringer som er foreslått ved museet. Vi har likevel enkelte utdypende kommentarer og strategiske betenkninger. Vi må også påpeke at på ett punkt avviker utkastet fra UiOs offisielle standpunkter og går på tvers av regjeringens politikk og UiOs ønske om styrket bærekraft.

Våre kommentarer og merknader angår ikke bare egne behov og de eiendommer museet bruker, men er også av mer generell og prinsipiell karakter. Merknadene kan samles under to hovedpunkter:

- 1) Kulturarv, bærekraft og sirkulær økonomi
- 2) Helhetlig perspektiv på Campus sentrum og KHMs arealbehov

KHMs holdning er at UiOs masterplan for eiendommer må prioritere et strategisk, langsiktig perspektiv fremfor kortsiktig, økonomisk motiverte prioriteringer. Sistnevnte hensyn hører primært hjemme på et lavere strategisk nivå.

1) Kulturarv, bærekraft og sirkulær økonomi

UiO fastslår i Strategi 2030 at visjonen for universitetet er kunnskap, ansvar og engasjement for en *bærekraftig* verden. Målet med Masterplan for UiOs eiendommer er å sørge for at universitetet har en eiendomsmasse som gjør det mulig å innfri disse ambisjonene.

Masterplanen bygger innledningsvis (1.2.2.) på Langtidsplan for forskning og høyere utdanning, spesielt til kapittel 8 – *Plan for utvikling, forvaltning og prioritering av universitets- og høyskolebygg*. Her klargjør Regjeringen sine forventninger til UH-sektorens eiendomsforvaltning og samler dette i fire punkter: 1. Virkemiddel, 2. Tilpasninger, 3. Bæreevne og 4. Universitetsmuseene (presentert som rammetekst i Masterplanen). Regjeringen forventer at universitetet legger til rette for en rasjonell bruk av arealene som støtter opp under institusjonens faglige og strategiske prioriteringer. Videre forutsetter Regjeringen at universitetet har langtidsplaner for vedlikehold og oppgradering av eksisterende bygningsmasse.

KHM vil først knytte en kommentar til pkt. 3 Bæreevne, som sier at investeringer i bygg skal være kostnadseffektive, men samtidig bidra til innovasjon og klima- og miljøvennlige løsninger. KHM mener at masterplanen her i alt for stor grad vektlegger byggetekniske kriterier og umiddelbar kostnadseffektivitet fremfor kulturarvsforvaltning, gjenbruk og bærekraft. Dette følger av at Masterplanen er uklar og til tider

inkonsistent i omtalen av den historiske bygningsmassen og forvaltningen av denne. Eksempler på dette finnes i Masterplanens kapitler 2.8, 2.10, 2.12, og 3.

I kap. 2.8 og 2.10 slås det fast at det er betydelig mer kostnadskrevenne å oppgradere vernede og fredede bygninger. Disse kapitlene vektlegger heller *utfordringene* enn *potensialet* som finnes i den historiske bygningsmasse. I kapittel 3.3. Utadrettet formidling heter det: «I Strategi 2030 løftes UiOs ansvar som kulturarvsforvalter og nasjonal hukommelse fram – et ansvar som i stor grad kan håndteres gjennom museene. Museenes rolle som formidlingsarena fremheves, men også behovet for en sterkere kobling av denne virksomheten til resten av universitetet. Museenes aktualitet mobiliseres også gjennom strategiens vektlegging av campus- og byutvikling siden museene er plassert sentralt og strategisk i byen.» KHM erkjenner sitt ansvar og rolle i denne sammenheng, men eiendomsforvaltningen har også en særskilt rolle i en slik sammenheng som burde presenteres som mer fremtredende og positivt ladet i masterplanen. UiOs vernede og fredete bygningsmasse er ikke bare en utgiftspost, men representerer en viktig kulturarv, både i universitetshistorien, i utviklingen av hovedstadens bybilde og i nasjonsbyggingen.

Bygningsvern og kulturarvsperspektivet kunne med fordel også vært belyst i sammenheng med klimapolitiske satsninger og strategier, men er f.eks. helt fraværende i Masterplanenes kap. 3.9 Miljø og bærekraft. UiO skal i henhold til Strategi 2030 bidra til bærekraftig samfunnsutvikling og grønn omstilling. Dette perspektivet kunne med fordel vært anvendt også i forvaltningen av den historiske bygningsmassen, da det finnes en rekke politiske føringer som vektlegger bærekraftgevinstene av vern og gjenbruk.

Regjeringen har satt klare mål for reduksjoner i utslipp av klimagasser. Skal de lykkes med dette er det helt nødvendig å se på hvordan bygge- og anleggssektoren kan bidra. Dette nevnes også i Masterplanen, men de strategiske konsekvensene for forvaltningen av den historiske bygningsmassen, kommer ikke tydelig fram. KHM viser til *Meld. St. 16, Nye mål i kulturmiljøpolitikken*. Her står det f.eks. i kapittel 9 Bærekraft at oppgradering av eksisterende bygningsmasse er et svært viktig bidrag for å redusere utslipp fra bygg- og anleggssektoren. Det å ta vare på og vedlikeholde kulturhistoriske verdifulle bygninger og anlegg er med andre ord et viktig bidrag i arbeidet med å redusere klimagassutslipp. Overgang fra lineær til sirkulær økonomi vil dermed skape en mer bærekraftig byggenæring. Den sirkulære økonomiens mål er å utnytte alle ressurser best mulig. Det offentlige eier mange fredete og bevaringsverdige bygninger og anlegg. Meldingen vektlegger derfor offentlige eiers særlig ansvar for å være en aktiv pådriver og rollemodell når det gjelder bruk, ombruk og gjenbruk av den historiske bebyggelsen. Masterplanen bør definere UiO som en foregangsinstusjon med sikte på bærekraft og sirkulær økonomi.

2) Helhetlig perspektiv på Campus sentrum og KHMs arealbehov

Masterplanen har gode resonnementer rundt KHMs arealbehov både med tanke på fornyelse av Historisk museum, adekvate kontorlokaler og langsiktig arealløsning for samlingsforvaltningen. KHM er positiv til at Masterplanen fremhever ansvaret universitetet har for å sikre og bevare unike samlinger, og tilgjengeliggjøringen av samlingene digitalt. Dette er også sentrale prioriteringer for KHM. Vi må imidlertid presisere at en digitalisering av vitenskapelige samlinger ikke fjerner nærhetsbehovet mellom samlingene og forsknings-, forvaltnings- og undervisningsmiljøene. De fysiske samlingene inngår daglig i museets arbeid og de må følgelig i størst mulig grad samlokaliseres med museets øvrige virksomhet.

Det påpekes i Masterplanen at man i eiendomsforvaltningen skal bestrebe seg på helhetsgrep og overordnet planlegging. Dette er KHM svært positiv til, men heri ligger også vår vesentligste innvending:

Masterplanen mangler et helhetsgrep på KHMs samlede arealbehov og dermed grunnlaget for en langsiktig og strategisk tilnærming til den såkalte tre-lokasjonsmodellen. En løsning av museets magasinbehov bør ses i sammenheng med utvikling av arealer i sentrum, og KHM viser til tidligere innspill om en lokalisering i bakgården til Fredriksgate 3. Dette vil gi en to-lokasjonsmodell som vil være langt bedre både for arbeidsmiljøet og i et bærekraftperspektiv enn en tre-lokasjonsløsning.

For det andre gir en samlet håndtering større muligheter til å inngå en dialog med myndighetene om hvordan konsekvensene av tre-lokasjonsmodellen skal håndteres økonomisk. UiO valgte å håndtere 1/3-av KHMs arealbehov, knyttet til Vikingtidsmuseet, som en separat sak ovenfor regjeringen. UiO bør i det videre gjenoppta en dialog med regjeringen der konsekvensene av dens vedtak behandles samlet, for å sikre at UiO kan planlegge langsiktig og med tanke på finansiering. Masterplanen må etter vårt skjønn adressere denne problematikken mer helhetlig enn det foreliggende utkast gjør. Konsekvensen av det motsatte vil kunne være at UiO må ta større del av finansieringen av tre-lokasjonsmodellen enn nødvendig.

I forlengelsen av dette må håndteringen av UiO:Sentrum også kommenteres. KHM har et uløst arealbehov for utstillings og publikumsarealer i sentrum, jevnfør regjeringens tre-lokasjonsmodell. UiO har videre en strategisk interesse av å utvikle Tullinløkka som Campus. Disse to forholdene er ikke tilfredsstillende behandlet i Masterplanen. Framfor et helhetlig og langsiktig strategisk grep, vektlegger planen kortsiktige økonomiske bekymringer knyttet til dagens standard på bygninger. Masterplanen følger ikke UiOs offisielle standpunkt til videre håndtering av Nasjonalgalleriet. I henhold til UiOs innspill til konseptvalgutredningen for Tullinløkka fra 2016, ønsker UiO/KHM å overta Nasjonalgalleriet som visningssted – forutsatt at bygget kan overtas i en tilfredsstillende stand. Dette ligger også til grunn for UiOs innspill til statsbudsjettet for 2022. Masterplanen må følgelig legge dette til grunn.

Ved en helhetlig strategisk håndtering av løsningen av tre-lokasjonsmodellen og utviklingen av Tullinløkka/UiO:Sentrum vil UiO ha et langt bedre økonomisk og strategisk utgangspunkt for dialog med regjeringen enn det Masterplanen nå legger opp til. Et slikt grep er også i tråd med UiOs og regjeringens bærekraftsmål som vektlegger gjenbruk framfor nybygg. Både for UiO og for samfunnet vil det gi bedre bærekraft og bedre samfunnsøkonomi å utvikle de eksisterende bygningene rundt Tullinløkka, inkludert Nasjonalgalleriet, framfor å satse på en omfattende utbygging av selve løkke-området. Dette må Masterplanen gi uttrykk for.

Med Hilsen

Håkon Glørstad

Museumsdirektør

Karl Kallhovd

Assisterende museumsdirektør